

Úvodník

Vratislav Kadlec

Tím, že jsme první číslo letošního *Splav!u* otočili – je psáno, jak jste si jistě všimli, odzadu – jsem se šikovně vyhnul povinnosti psát úvodník. Z úvodníku se stál závěrník, což je žánr daleko lehčí a méně zatížený odpovědností.

O tom, že vzpoura proti normě se sama lehce může stát normou, by mohly být napsány celé knihy a knihovny, ba jistě už napsány byly a vy jste je četli, případně dokonce napsali. Již předem jsme si tedy vytyčili porušování norem jako normu, aby nás snad norma zákeřně nezaskočila ze zálohy, jak to má ve zvyku.

To je asi tak vše, co jsem měl prozatím na srdci. Neklademe si tentokrát nižádný nárok na úplnost – pokud by vám ovšem něco chybělo, napište nám – rádi vás budeme číst!

Neděle 29. 6. 2014

Program

10.00 sál spořitelny

Slavnostní zahájení 58. ročníku Šrámkovy Sobotky
vstup volný

13.00 zahrada Šrámkova domu

Poetické odpoledne
vstup volný

14.30 Šolcův statek

Písničky pro hlavy sádrový
vstup volný

17.00 kostel sv. Máří Magdaleny

Koncert duchovní hudby
vstupné 100 Kč

20.00 zahrada Šrámkova domu

Recitál Jiřího Schmitzera
vstupné 150 Kč

Jídelníček

pizzerie Maštal

Oběd (11.00–13.00)

Brokolicová polévka

Vepřové výpečky, bramborový knedlík, špenát

Kuřecí rizoto se zeleninou a sýrem, sterilovaná okurka

Večeře (17.30–19.00)

Drůbeží vývar s nudlemi

Smažené rybí filé, vařený brambor, zeleninová obloha

Boloňské špagety

Normy jsou od toho, aby se porušovaly (?)

Silvie Mitlenerová

„Ten Picasso vlastně uměl docela dobře kreslit,“ přišel za mnou s udiveným nadšením můj milý po zhlédnutí obrazů z umělcovy rané tvorby v Picassově muzeu v Barceloně. „Ano, přiznávám, že v oblasti umění jsem zasraná konzerva, která si myslí, že malíř, než začne malovat černý čtverec na černém pozadí, by měl bejt schopnej obstojně vymalovat zátiší s pukétem kořat, sochař, než začne vrtat díry do žulových kvádrů, by měl bejt schopnej vymodelovat standardní bustu. A holt obdobně to vidím i u básníků. Nejde zdaleka jenom o volnej verš, i když je to docela dobrej příklad: stovky let starý pravidla má smysl porušovat až tehdy, když jsme je schopný dodržovat. Každěj básník před tím, než začne provádět čtenáře temnýma zákrutinama svý duše, aniž by se mu to rýmovalo, by měl bejt schopnej napsat srozumitelnej rýmovanej sonet,“ napsal Attila, Bič Boží na webu 1000 věcí, co mě se-rou. Tady na Šrámkově Sobotce letos jako hlavní téma stojí „norma“. Taková souhra okolností chce článek.

Jistě, zdánlivě naprostá většina lidí zvládne abstraktní malbu, báseň či osobitý styl oblékání. Prostě na plátno nanesete dostatek barev, abyste je víceméně pokryli, nějak seřazená slova rozsekáte do kratších řádků a obléknete si zrovna to, co určí ruka zašmátravší ve vaší skříní. Však ve výstavních síních visí zrovna takové obrazy, na palubách lodí kotvicích na Vltavě se čtou zrovna takové básně a na přehlídkových molech se procházejí zrovna tak vymóděné manekýny.

Jenže ono se to pozná. Odchylky od normy musejí být poučené. Musejí využít jejích slabších míst, kde se vybočení z pravidel snese, i jejích nejtypičtějších znaků, jejichž porušením naznačíme, že se s normou vlastně dost kamarádíme. Nejlepší příklady plodného porušení pravidel vycházejí z jasného puzení normu opustit, protože v takových chvílích představuje poslední překážku uměleckému vyjádření – prostě ten Picasso už neviděl svět tak, jak ho učili malovat na uměleckých školách. Viděl ho jinak, ale viděl ho jasně, a ty avignonské slečny, pianistu či zátiší s lahví rumu lze v jeho kubistických kompozicích dohledat. To samé platí o básnících a o lidech, kteří kombinují kytičky s proužky a motýlka s kristuskami. Jestliže se jim to daří, můžeme tušit, že se umění obléci i na pohřeb či snídani s královnou. Normu mají osahanou a porušují ji s plným vědomím, nikoli bezuzdně.

Ani na letošním ročníku Šrámkovy Sobotky proto nedoporučuju říct si – norma, a co jako, nuda, zív. Seznamte se s ní, ať už jde o normu pravopisnou, výslovnostní nebo typografickou. Pak přijde ta pravá chuť a potřeba páchat zhůvěřilosti, normu porušovat, ohýbat a testovat, kam až nás pustí. Pak můžeme vykročit za Picassem a ostatní nám budou rozumět. Ale jako se bez etud na housle nenaučíš a bez promrskávání slovíček cizí jazyk neovládněš, budou abstraktní obrazy bez znalosti normy jen shluky barevných skvrn, básně jen kupením metafor a originální modely jen nevkusným ohozem.

Chodí autor po náplavce aneb 243 slov pro opravdové booklovery

Jiří Feryna

„Agentura FREYA CZ je neotřelým uskupením kreativních lidí, pro které hraje prim dynamika, inovace a kreativní řešení v souladu s vytvářením efektivních řešení. Věnovali jsme se PR, ale začali jsme rebelovat a dělat mnohem víc a hlavně to, co nás baví a literatura to rozhodně je. Hledáme řešení, máme rádi složité úkoly a neprobádaná území.“¹⁾

Nelze než souhlasit, neboť jestli současná literatura něčím nedisponuje, je to především čtenářská atraktivita. Nečteme. Nebo když, tak *Babičku*. A agentura FREYA CZ ústy Kateřiny Borovanské, hlavní iniciátorky festivalu Belles Lettres, osobnosti v oblasti health care, online marketingu, průmyslu,

financí, gastro a realit, odhaluje příčiny. Základem úspěchu spisovatele je výrazný brand, který přitáhne pozornost dnešního booklovera. Po uvědomění si brandu je třeba určit cílovou skupinu jeho působení – vyselektovat hipstera, jemuž se díky knihvazačským workshopům, tvůrčím dílnám, na opravdové booklovery zaměřeným festivalům („Součástí vstupenky je: oběd od Sushitime.cz, svačina od Fruitissima a kniha *Almanach Labyrint*“²⁾), jejichž umbrellou je právě FREYA CZ, či díky Renému Nekudovi otevřou dveře k fascinujícímu světu literatury, snadnějšímu chroustání kvalitnějšího obsahu a nalezení vlastního top titulu, což je cílem celého projektu.

Že je Borovanská kreativním člověkem, dokazuje i její schopnost improvizace. Během přednášky na letošním Barcampu se totiž s elegancí dokázala vyrovnat se selháním techniky – než se podařilo sehnat počítač, který by její prezku byl schopen otevřít, zvládla storytelling i bez ní. A o tom to právě je. Dynamika, inovace a kreativní řešení. A to „neotřelé“ je na místě. Neotřel bych se.

^{1),2)} www.belles-lettres.cz

Kateřina Borovanská aka Freya

Za 1. světovou válku je zodpovědná Bronislava Janečková

Jana Melková

„Takové léto, jaké máme, jsme už dlouho neměli,“ cituje Stefan Zweig ve *Světě včerejška*, co mu řekl spokojený badenský vinař v předvečer I. světové války. Sté výročí sarajevského atentátu, který se stal záminkou k jejímu rozpoutání, jsme si připomněli včera večer v sále spořitelny. V důsledku nenadálé události jsme bohužel museli ožezet historickou přednášku, zůstaly však dva rozhlasové dokumenty: osmiminutové dokudrama *Řidič vozu smrti*, jehož autorkou je Bronislava Janečková, a *Drina – tažení plné omylů* od Daniela Moravce v režii Vlada Ruska.

První z nich vychází ze zprávy Leopolda Lojky, řidiče, který vezl arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este sarajevskými

ulicemi. Rukopis našel před několika lety dokumentarista Stanislav Motl. Lojka si vyčítal, že atentátu nezabránil; snad skutečně mohl odvrátit smrt následníka trůnu, musel by však – porušit normu. Normu, která přikazovala oddanost a poslušnost a zapovídala řidiči samostatnou iniciativu.

Padesátiminutový dokument o rakousko-uherském tažení do Srbska, jedné z prvních akcí války, čerpal z jiného dobového svědectví: z vojenského deníku tehdy devětadvacetiletého Egona Erwina Kische. Zápisky později vyšly pod názvem *Vojákem pražského pluku*. Kisch narukoval tři dny po vypuknutí války a se svou jednotkou prošel boji v obtížném terénu kolem řeky Driny. Rakouští vojáci zde nedosáhli valných úspěchů, po mnoha útrapách a těžkých ztrátách byli pak v druhé polovině srpna nuceni ustoupit. I zde možná hrála roli norma: hlavní polní zbrojmistr Oskar Potiorek chtěl „svou válku“ vyhrát dle tradic 19. století jedinou rozhodující bitvou a hnal do ní své muže bez ohledu na okolnosti.

Každé z uvedených děl bylo zároveň ukázkou z jednoho ze dvou dokumentárních cyklů, které Český rozhlas k výročí začátku Velké války připravil. Jde jednak o dvanáct krátkých osobních příběhů, jednak o šest bezmála hodinových pořadů mapujících významná vojenská střetnutí (*Bitvy I. světové války*). Dramaturgyní obou programových řad je již jmenovaná Bronislava Janečková, a jak prozradil ve svém úvodním slově Libor Vaček, v Českém rozhlase o její historické roli mají jasno.

Fantasía

Autorské čtení & Vratislav Kadlec

Jako první letošní literáti se na Sobotce představili členové skupiny Fantasía ve své dvoutřetinové sestavě bez absentujícího Petra Řeháka.

Adam Borzič předstoupil před publikum se srdcem na dlani a hned první báseň přednášenou spatra věnoval Josefu Šlerkovi. Leč kde byl tento, když křehký básník, vážící cestu až z daleké Prahy, odkrýval vlastní nitro? Kdes byl, Josefe, pravím? Zde je ta báseň – kdož Josefa potkáte, přečtěte mu ji prosím nahlas alespoň dodatečně:

Adam Borzič

Puškin mě vzrušuje

Puškin mě vzrušuje
chodí za mnou v noci
má v ruce kahan
a na nohách dřeváky.

Rozžehne
svlékne mě
a namaže mi prdel
husím sádlem

pak mi zalepí ústa
a přikáže zpívat.

Kamil Bouška vystoupil s projevem o poznání sevřenějším a namísto někdejšího redaktora *Splav!u* se obracel přímo k nebeským živlům. Nakolik byla jeho slova účinná, poznáte podle počasí následujících dní sami...

Kamil Bouška

Pršet

Poklepávám se po rameni,
a přivolávám přívalový déšť
kvůli plevelu.

&

6

&

Těší mě, že přerůstá
 pečlivě zastřižený trávník,
 těší mě, když voda teče
 a ptáci serou na terasy.
 Můj cval ucpal kanály
 a žádná hadice ho nevysaje.
 Vrozená láska k anarchii, řeknete si,
 ale hudbu nenahmatáš
 jako brýle na nočním stolku -
 taky nezůstane tam, kam jste ji odložili.
 A když to začíná,
 tetovaným holkám padají pecky z uší,
 neplatí cifry ani ciferníky,
 košile mávají svým pánům,
 právníci prchají před odpadkovými koši,
 ve kterých vzdychají zmuchlané noviny,
 a slova sama skáčou do blbých rýmů.
 Zmokni každý den!
 Zmokni se mnou na téhle ulici,
 ztratíme všechno v tomhle světle,
 zmokni se mnou ve zlatém prachu planety,
 moje oko je letící meteorit,
 nemá žádnou pravdu pro tebe ani pro sebe.
 Myslím jako tráva,
 zkapalnělý bůh bude pršet v našem smíchu,
 až za soumraku svěsím ramena.

Adam Borzič v popředí, Kamil Bouška za ním

Výstava ceněných plakátů Jana Schmida z Ypsilonky v Městské knihovně Fráni Šrámka v Sobotce

Pozvánka & Pavel Fuchs

Každé léto přiveze Galerie K z Českého Brodu, která je zřejmě stále galerií s „nejmladším galeristou“ v republice, do Městské knihovny v Sobotce výstavu a obohatí tak program Šrámkovy Sobotky i celé kulturní léto v tomto městě. Minulý rok to byla výstava kreslených vtipů Miroslava Bartáka. Letos to jsou plakáty ze známého Studia Ypsilon, jehož specifický styl vytvořil zakladatel divadla Jan Schmid.

Jan Schmid absolvoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou, kde se setkal např. s Adolfem Bornem či Janem Kaplickým. Paralelně se zajímal, ovlivněn Emilem a Alfrédem Radokovými, o divadelní režii. Veřejnosti je znám hlavně jako vůdčí osobnost právě Studia Ypsilon, jež založil v roce 1964 v Liberci (divadlo posléze přesídlilo do Prahy), kde – často pod Schmidovým vedením a v jeho hrách – účinkovali a účinkují například Marek Eben, Jiří Lábus, Martin Dejdar, Jana Synková, Jaroslava Kretschmerová či Tomáš Klus. Jan Schmid taktéž společně s Janem Lukešem moderuje literární pořad *Třistatřicetři*, již mnoho let vysílaný v České televizi.

Samotných plakátů bude již okolo 150, plní i funkci programů. V roce 2010 byla u příležitosti 45. výročí založení Studia Ypsilon uspořádána velká výstava v Museu Kampa. Výběr z tvorby Jana Schmida budete moci v Galerii na Schodech Městské knihovny v Sobotce navštívit po celé léto.

Pasta alla norma

Recept & Eva Ullrichová

Také jste přijeli na Sobotku za Belliniho *Normou* a teď ji marně hledáte v programu? Jako kompenzaci si ji můžete dopřát alespoň na talíři: s lilkem, rajčaty a ricottou.

Pasta alla norma je slavné italské jídlo, které pochází ze sicilského města Katánie. S názvem prý přišel sicilský básník Nino Martoglio, když přirovnal dokonalost těchto těstovin právě k Belliniho opeře. Vyzkoušejte náš recept a posuďte sami.

Na 4 porce budete potřebovat:

- 500 g těstovin
- 1 kg rajčat
- 1 lilek
- čerstvou nasekanou bazalku
- 2 stroužky česneku
- tvrdou solenou ricottu
- olivový olej (extra virgin)

Pasta alla norma patří mezi jednoduchá jídla, která stojí na dobrých surovinách. Rajčata musejí být sicilská, bazalka čerstvá a ricotta solená – proto je vlastně nejlepší vypravit se na *Normu* do nějaké italské restaurace. Když už ji ale vaříte doma, zkuste alespoň nešidit. Slaná ricotta se u nás těžko shání, tak ji případně nahraďte fetou, ale u ostatních surovin nepodvádějte. Chuť omáčky záleží hlavně na rajčatech – raději se vyhněte těm umělohmotným z Kauflandu.

Nejprve nakrájejte lilky na tenké plátky a ponořte je asi na hodinu do studené osolené vody. Plátky byste měli něčím zatížit, aby zůstaly ponořené. Rajčata nakrájejte na kostičky, rukama je rozmělněte (ano, počítá se s opravdu zralými rajčaty) a asi 20 minut vařte. Hmotu propasírujte přes síto, snižte teplotu a přidejte nasekaný česnek spolu s vydatným množstvím bazalky. Mezitím se vraťte k lilkům, vysušte je a osmahněte na olivovém oleji. Osmahnuté plátky nechte okapat na ubrousku a následně je přidejte k rajčatové směsi. Hotovou omáčku servírujte s těstovinami a velkým kopcem sýra. Pokud se vám vše podaří, můžete zvolat s italským přízvukem jako Martoglio: „È una Norma!“

Zrození Splav!u

Mýtus a skutečnost & Vratislav Kadlec

Je snad jen přirozené, že leckteré památné okamžiky festivalu tak letitého, jako je Šrámkova Sobotka, jsou dnes opředeny vlnou pověstí a mýtů. Seriál „Mýtus a skutečnost“, který bychom rádi otiskovali v letošním *Splav!u*, si klade za cíl tuto šmodrchanici malinko rozmotat a odhalit čtenářům něco ze skutečností, které stály u kořenů několika nejvzrostlejších soboteckých mýtů. A kde bychom měli začít jinde než u *Splav!u* samotného...

Dnes se nám již zřejmě nepodaří dopátrat, kdy přesně se začala odvíjet historie časopisu *Splav!*. Pamětníci se nicméně většinou shodují, že první číslo spatřilo světlo světa někdy koncem minulého století, a výskyt časopisu stejného jména v knihovně Daniela Adama z Veleslavína tak nejspíš můžeme přičítat shodě okolností.

Doba na sklonku druhého milénia nebyla jednoduchá, společnost se jen zvolna vzpamatovávala z běsů dvou světových válek a chmurná atmosféra pochopitelně dopadla i na jinak idylické městečko Sobotku. Pověst praví, že na zdejším festivalu tehdy ležel závoj chmur, Šrámkův dům byl zahalen černým sukem, lidé chodili podloubím jako těla bez duše a plakali. Jakkoliv je pochopitelně možné, že v tomto je mýtus poněkud vzdálen od reality (na dobových fotografiích se černé sukno nepodařilo dohledat a není tedy vyloučeno, že se pověst rozšířila na základě pozdější chybné interpretace černobílých snímků ve *Splav!u*, které ve skutečnosti zachycovaly sukna pestrých barev), dosud patrné stopy soli ve spárách dlažby dokládají, že šlo vskutku o časy neobyčejně pohnuté.

Právě tehdy prý vzkličila myšlenka na spasitele, který by festival pozvedl z kalu žalu, nastavil jeho účastníkům rozverné zrcadlo a prozářil zdejší temnotu optimismem. Není jasné, kdo přesně přišel s onou myšlenkou: nejčastěji bývá zmiňována Hana Kofránková a Noam Chomsky, ale vzhledem k tomu, že přítomnost druhého ze jmenovaných na festivalu se nepodařilo doložit ze spolehlivých pramenů, zdá se první možnost o něco pravděpodobnější.

Hana Kofránková tehdy prostřednictvím své dcery oslovila předního odborníka na sociální média Josefa Šlerku, zvaného Bard, jenž se měl s družinou svých věrných nelehkého úkolu ujmout. Počáteční nápad na založení facebookové skupiny „Příznání Fráni Šrámk“, v níž by se Sobotečtí mohli družit, poznávat a vzájemně obveselovat, brzy narazil na značné komplikace. Nejen že Facebook se tehdy ještě netěšil zvláštní oblibě, ale i internetové spojení bylo v kraji bez nadsázky bídné. Pedagog, literární vědec, religionalista a dlouholetý účastník festivalu Šrámkova Sobotka Aleš Fetters často vzpomínal, jak musel s e-maily běhat pěšky bos až do Mladé Boleslavi. Pokud si chtěl člověk stáhnout MP3, musel takto za noc běžet i několikrát a o stahování filmů si lidé tehdy mohli nechat jen zdát, protože přenosová rychlost stačila sotva na krátké klipy a v lesích číhali lapkové.

Brzy tedy bylo jasné, že komunikační médium bude nutno pojmut zcela jinak. Záhy byla zavržena i myšlenka na krátké příspěvky sdílené prostřednictvím sítě chytrých telefonů, jelikož i nejchytřejší dosažitelné telefony byly v té době sotva schopné složit státní maturitu a sdílet se s nimi dal maximálně tak pocit méněcennosti, a ani následný nápad využít pro podobný účel obecní rozhlas se posléze neuskutečnil. Nakonec padla volba na papír, který se zdál ke sdílení idejí ideální hned z několika důvodů: v okolí je jednak poměrně dost lesů, které skýtají materiál k jeho výrobě, a navíc je skladný a dá se na rozdíl od hliněných tabulek snadno přeložit.

První dny a roky nově vzniknuvší redakce byly nicméně krušné. Na dochovaných výtiscích festivalového deníku, které jsou k dohledání ve webovém archivu, jsou dosud patrné stopy potu a krve. Tyto tělesné tekutiny (o dalších z cudnosti pomlčme) však vykoupily zářivější budoucnost: jako živá voda vnikl *Splav!* do žil Šrámkovy Sobotky, jako čerstvý stříbrný vítr rozčechl zachmuřené tváře jejích účastníků. Tato životodárná infuze tvůrčího ducha postupem času doslova vrostla

do těla festivalu a stala se institucí, bez které si dnes přelom června a července dokáží představit snad jen ty nejoblournější dekadentní mozky. Slaná poušť rozkvetla ve zpěvem kypící louku.

Není nejspíš až tak důležité, kde jsou počátky tohoto „sobotického zázraku“, a snad je i přirozené, že stejně jako mnohý východ nového slunce i tento tone v mlze. Jisté světlo do celé záležitosti každopádně vnáší Ondřej Černoš, zvaný Shaga: „To jsme jednou takhle seděli u Veroniky, úplně vožralí, když vtom volá Big Mother, která byla na nějakým organizačním výboru nebo kde, jestli bysme prej nechtěli dělat festivalovej časák. Tak Veronika řekla jo, aby se už matky zbavila.“

Zdá se to jako příliš jednoduché vysvětlení – a bližší šetření skutečně vrací celou historii zpět na bezpečnou půdu dohadů: „V hospodě,“ vzpomíná Radim Kučera, zvaný Hadži, zvaný CountZero, „seděli jsme v hospodě.“

Anketa

Tereza Šmejkalová

Zapomněli jste si vzít na Sobotku něco, o čem už teď víte, že vám to bude chybět?

Silvie Mitlenerová: Nůž.

Lada Blažejová: Deštník.

Ondřej Černoš: Hulení.

Eva Ullrichová: Svetr.

Radim Kučera: Mládí.

Antonín Handl: Nabíječku a kafe.

Vratislav Kadlec: Oblíbené pero.

Jakub Novosad: Gola klíče.

Lukáš Novosad: Léky na Crohna.

Ondřej Šmejkal: Námořnické pruhované tričko.

Tereza Šmejkalová: Pletené návleky na nohy a vrhací hvězdičky.

Jan Smolka: Asi něco, co jsem někomu slíbil.

Jan Janatka: Dovolenu.

Účastník, který si nepřál být jmenován: Šprcky. Fakt to určitě bude anonymní?

Věra Olšanská: Kartičku ČD. Bylo to drahé.

Hedvika Landová: Tenký černý fix na přepisování esemesek.

Kateřina Fáberová Slušná: Dětský deníček, monitor dechu a hrací hvězdička.

Michaela Otterová: Francouzský slovník. A Josef si zapomněl kartáček, ale ten jsem mu přivezla.

Kateřina Veselovská: Já mám skoro vždycky víc, než potřebuju. Třeba mám s sebou čtyři podprsenky, a zrovna teď nemám na sobě ani jednu.

Jana Štefánková: Poslední knihu Zdeňka Svěráka, *Po strništi bos*. Mám ji rozečtenou.

Radka Šmahelová: Čas tady zůstat déle.

Twitter recenze

#fantasia

Na recitování to bylo málo ratata. – Vojtěch Diatka

#fantasia

(Tak co, Ventile, co poezie?) – Ne. – Lukáš Novosad

#fantasia

Ještě že byli jenom dva. – Silvie Mitlenerová

#festivalovy_program

Na to jsem dělala korektury, ale už to bylo v tisku. – Nelly Pelc
Vostrá